

HENDRIK MARINUS VAN DER VEGT

„Mijne wegen zijn niet uwe wegen en Mijne gedachten niet ulieder gedachten,“ zegt de Heere in Zijn Woord en telkens weer wordt deze uitspraak bevestigd, ook in de leiding, die de Heere houdt in het leven van mensen. En van achteren wordt door hen, die den Heere leeren vreezen, betuigd: „’s Heeren wegen zijn altijd wijs en goed.“

Hoe menigmaal heeft vader deze gedachte uitgesproken, als hij iets uit zijn leven verhaalde en daarom zullen we trachten, dit de grondtoon te doen zijn van de korte levensbeschrijving, die de Redacteur van het jaarboekje van ons vroeg.

Den 12en September 1831 werd den hoofdonderwijzer Helmig Jan van der Vegt te Zwolle een zoon geboren, die den naam ontving van Hendrik Marinus. De jeugdige moeder, Maria Sterken, nog maar 21 jaar oud, ontsliep acht dagen na de geboorte van haar zoon. Dat kind was zóó teer en zwak, dat het, in watten gewikkeld, met de uiterste voorzichtigheid moest worden gevoed en geholpen. Toen de moeder stierf, riep een vrouw, die daarbij tegenwoordig was, uit: „Was dit kind nu ook maar dood!“ Doch tegen aller verwachting in groeide de kleine, verzorgd door de grootmoeder van moederszijde, tamelijk voorspoedig; werd sterker en sterker en leefde ruim 83 jaren.

Vaders opvoeding was een zeer zorgvuldige voor de wereld. Evenals zijn vader zou hij onderwijzer worden en deed dan ook op 16jarigen leeftijd met gunstig gevolg examen voor den vierden rang en twee jaar later voor den derden rang, waarna hij werkzaam was als onderwijzer aan de school van zijn vader. Maar het voornaamste der opvoeding, het onderwijs in de dingen, die tot zaligheid noodig zijn, was niet naar den eisen van Gods Woord. Hij zelf zegt daarvan in zijn leerrede bij het 40 jarig ambtsjubileum : „Nooit ben ik in jeugdige jaren onderwezen in de leer, die onze vaders beleden en ook wij nu nog belijden. Ik bleef daarvan tot op mijn een en twintigste jaar geheel onkundig. Wel was ik zoogenaamd godsdienstig; ik meende den Heere een dienst te doen, met Hem te dienen door deugd en plichtsbetrachting. Hierop bouwde ik al mijn hope voor de eeuwigheid,“ maar door Gods genade mocht hij er aan toevoegen: „totdat ik leerde verstaan: al onze gerechtigheden zijn een wegwerpelijk kleed.“ Van toen af roepende uit den nood, behaagde het Gode Zijn Zoon in mij te openbaren, zooals Hij Zijn ziel gegeven heeft tot een rantsoen voor velen. Hij gaf mij het anker in het heiligdom te werpen, totdat, na enkele jaren van donker en licht, van hoop en vrees, van zware bestrijding en korte, maar zalige vertroosting, een nood werd geboren, waaronder alle kracht mij gansch ontviel. Ik verwachtte het vonnis des doods en stond sprakeloos. Maar, o wonder, de Rechter sprak vrij, Christus’ gerechtigheid was de mijne en — ik mocht roemen in de hope der heerlijkheid.

Die verandering openbaarde zich ook naar buiten. Ds. Klinkert, toen predikant der Gereformeerde Kerk onder het Kruis te Zwolle, was het middel in Gods hand tot vaders vernieuwing des harten en verdere doorleiding in de dingen, die des Geestes Gods zijn. Die trouwe kruisgezant ontving gaarne zijn gemeenteleden en hoorders in zijn woning en daar ontmoette vader velen, met wie hij één hart had ontvangen en één weg had leeren kennen, om den Heere te vreezen. Dat volk was voortaan zijn volk; — degenen, met wie hij vroeger omging, werden eerder gemeden dan gezocht, en zooveel tijd, als gemist kon worden van schoolwerk en studie, werd doorgebracht in de dingen van Gods Koninkrijk.

Vader had van den Heere een vrijmoedigen geest ontvangen. Al wat hij doorleefde, vertelde hij ook aan zijn vader en stiefmoeder. Deze hadden daarvan niet de minste kennis. Wel waren ze in eigen oog vroom, maar van het genadewerk verstonden ze niets, ja, zooals altijd, in het eigenlijke waren ze daarvan vijandig, wat vader meer dan eenmaal ervoer. Ook tegenover zijn medeonderwijzers getuigde hij van wat noodig is, gekend te worden tot zaligheid - en wees hen op het ongenoegzame van al wat door den mensen zelf wordt gezocht of verricht. En vooral van die zijde had hij veel vijandschap te verduren. Niet minder werd hij door die collega’s op allerlei wijzen tegengewerkt, maar hij had zijn sterkte in den Heere leeren kennen en zijn hope op Hem alleen leeren stellen en heeft het steeds ervaren: „Als God mijn schild en hulp wil wezen, Wat zal een nietig mensen mij doen ?“

Om een voorbeeld te noemen : vader bezocht eens een zijner ooms, die zeer welgesteld was. Die oom waarschuwde hem voor den omgang met de „fijnen“ en voegde daaraan toe : „als ge daarmee voortgaat, is je toekomst bedorven en zal je nooit carrière maken !“ Vader antwoordde: „Oom, mijn toekomst is in ’s Heeren hand; Hij brengt over mij, wat Hij over mij bescheiden heeft. En dan ook: mijn eigenlijke toekomst is niet op aarde, maar in den hemel en die toekomst ligt vast in den dood van mijn Borg.“ Daarna vermaande hij zijn oom, ook dat deel te zoeken, dat onvergankelijk is, hetgeen hem door dien oom hoogst kwalijk werd genomen. Jaren daarna ontmoette hij dien oom weer op de begrafenis van zijn stiefmoeder. Vader was toen reeds predikant en die oom had heel zijn vermogen verloren. Toen herinnerde de oom zelf zijn neef aan het gehouden gesprek en moest het erkennen: de toekomst van den oom was donker en droef; hij zou zijn ouden dag in betrekkelijke armoede moeten doorbrengen, afhankelijk van zijn kinderen; de neef bekleedde een achtenswaardige betrekking en kon betrekkelijk onbezorgd leven. Vader wees dien oom weer op het ééne noodige, maar er was geen plaats voor die woorden, ze werden ternauwernood aangehoord.

Op de gezelschappen van Gods volk ontmoette vader haar, die hem den 6en Juni 1861 een liefhebbende gade werd; de trouwe verzorgster van zijn leven, zijn steun in tijdelijke en geestelijke moeilijkheden, — onze onvergetelijke, lieve moeder, met wie hij 38 jaren mocht leven, innig aan elkander gebonden door tijdelijke, maar niet minder door geestelijke banden.

Intusschen was vader een andere zaak op het hart gebonden. De roepstem des Heeren kwam door Woord en Geest tot hem, om dienaar des Evangelies te worden. In de straks reeds genoemde gedachtenrede zegt vader daarvan : „Schaamte moet mij vervullen, als ik gedenk, hoe ik vier of vijf jaren den Heere heb tegengestaan. Hoe ik èn uit vrees voor zelfbedrog èn uit besef van onbekwaamheid, èn van wege het gewicht van 't werk met Mozes heb uitgeroepen: „zend, wien Gij zenden wilt.“ En toch heeft de trouwe Verbonds-ontfermer mij in mijn vluchten van Hem niet losgelaten, zooals ik mij waardig maakte, hoewel ik, zoolang ik tegenstond, Zijn ongenoegen ondervond over mijn weigerend ongelooft. Hij is mij te sterk geworden en kwam in Zijn onbegrijpelijke goedertierenheid mijn zwakheid te hulp. Gesterkt door dit Woord: „De Heere is mijn Licht en mijn Heil, voor wien zou ik vreezen ? De Heere is mijn levenskracht, voor wien zou ik vervaard zijn? Ofschoon mij een leger belegerde, mijn hart zou niet vreezen; ofschoon een oorlog tegen mij opstond, zoo vertrouw ik hierop,“ gaf ik mij onbedongen tot het ambt, door een gewillige overgave des harten met vertrouwen.

Na een wel eenvoudige, maar degelijke opleiding door den godzaligen Ds. Plug, „dien waardigen mij onvergetelijken dienaar van Christus, wiens nagedachtenis ook voor allen, die hem kenden, zoowel als voor mij, in zegening blijft,“ zooals vader van hem getuigt, werd hij beroepbaar gesteld in de kerk des Heeren. Op den 6en December 1863 werd vader te Bierum, provincie Groningen, plechtig in het ambt bevestigd door zijn geestelijken vader, Ds. Klinkert, na een ernstige predikatie over Coll. 4 : 17: „Zegt aan Archippus: zie op de bediening, die gij aangenomen hebt in den Heere, dat gij die vervult.“ In 't middaguur van dien dag trad hij voor het eerst als evangeliëdienaar op met de woorden van David, uit 2 Kron. 7 : 16: „Wie ben ik, Heere Heere, en wat is mijn huis, dat Gij mij tot hiertoe gebracht hebt.“ Vader getuigt: „Hoe plechtig, hoe heilig en indrukwekkend was mij die morgenure! Onvergetelijk bleef mij steeds het oogenblik, waarop ik, geknielend onder het geopende Woord des Heeren, den vaderlijken zegen van Ds. Klinkert, in den Naam van Zijn zender, ontving, in tegenwoordigheid eener groote schare en gedragen op de vleugelen des gebeds van 's Heeren volk! Gesterkt met kracht in mijn ziel, stond ik van mijne knieën op, wiji 's Heeren Geest getuigde met mijn geest, dat Hij mij gezonden had.

Toch trad ik des middags bevende op onder den indruk van het gewicht der taak, die mij was opgelegd en ook vanwege de groote verantwoordelijkheid, waaronder ik voortaan zou verkeerden. Ik gevoelde mij zoo gering tegenover mijn hoogen Zender, zoo onbekwaam tot den heiligen en voortreffelijken arbeid, waaraan ik, van 's Heeren wege geroepen, voortaan mijn leven had te wijden. Hoe zou ik den last ooit volbrengen: „Zie op de bediening, die gij aangenomen hebt,“ — hoe zou ik dien vervullen ? Doch ik werd omgord met kracht. Davids sterkte : „Gij hebt mij tot hiertoe gebracht,“ was ook mijn sterkte. Het bewustzijn: „de nood is mij opgelegd,“ waarmede de Heere voor enkele jaren de roeping zoo sterk aandrong, bond mij opnieuw; de bemoedigende aanmaning: „werp uwe vrijmoedigheid niet weg, zij heeft een groote vergelding des loons,“ gaf mij moed en krachten, in 's Heeren mogendheid den arbeid te beginnen en voor de toekomst te hopen op Hem, die de kracht vernieuwt desgenen, die geen krachten heeft.

Tot September 1868 heeft vader te Bierum gearbeid en is daar in zegenend aandenken gebleven bij degenen, die hem daar gekend hebben. De Weled. Heer R. Huizinga, directeur der Ger. Kweekschool te Groningen, schrijft in een van de Groninger couranten: „Ongeveer een jaar geleden had ik het voorrecht Ds. H. M. van der Vegt te Utrecht voor de laatste maal te ontmoeten. Het was toen bijna een halve eeuw geleden, dat ik ZEw. als mijn herder en leeraar had leeren kennen en hoogachten, terwijl hij predikant was bij de Gereformeerde Gemeente onder het kruis te Bierum.

ZEw. vertelde me toen nog een paar treffende voorvallen uit zijn herderlijken loopbaan te Bierum, waar hij een gemeente had gehad, zeide hij, die hem liefhad en trouw voor hem en zijn gezin had gezorgd. In dien tijd had men daar nog de zoogenaamde boerenboeldagen, waar het nu juist niet zóó toeging, als het behoorde, en waartegen hij als trouwe wachter op Sions muren getuigde.

Eens zou er weer zulk een boeldag gehouden worden. De leeraar predikte des Zondags over de Schriftwoorden: „Gedenkt aan de vrouw van Loth,“ en wees op haar als hoogst beweldadigd aanvankelijk uitgegaan, treurig omziende en ellendig gestorven. Des maandags-voormiddags kwam de leeraar bij een invloedrijk lid zijner kerk, wiens zonen ondanks de ernstige prediking toch uittrokken om plezier te maken. Niet lang had het evenwel geduurd, of het rijtuig was teruggekomen en de kinderen hadden bekend : „Die vrouw van Loth heeft ons belet!“

Heerlijke uitwerking eener diep ernstige prediking !

Terwijl ZEw. te Bierum stond, is het gebeurd, dat een deputatie van een Hervormde kerk in de buurt tot hem kwam, om hem te bewegen de gemeente onder het Kruis te verlaten en predikant bij hen te worden.

Voorzeker geen geringe verzoeking! Predikant te worden in een rijke, orthodoxe gemeente met een zeer groot tractement. Daarbij kwam dat Ds. v. d. Vegt een vrij groot gezin had en een klein tractement in vergelijking met dit aanbod.

Doch ZEw. antwoordde: „Als gij met uw kerk den genootschapsband verbreekt met de Ned. Herv. Kerk van 1816, dan zullen we eens weer zien !“

De band met zijn eigen gemeente werd hierdoor versterkt, en met groot genoegen en rijk gezegend door den Heere der gemeente werkte Ds. v. d. Vegt in de gemeente onder het Kruis te Bierum.

Nu nog zijn er in die gemeente, die van dien zegen zouden kunnen getuigen.

Ds. v. d. Vegt was één van die leeraren, die met hun leven bliksemen, zooals Vader Brakel dat zeer eigenaardig en naar waarheid uitdrukt!"

Tot zoover de heer Huizinga! Vader zelf heeft in het jaarboekje onzer Kerk, jaargang 1905 een voorval uit zijn arbeid te Bierum beschreven, waaruit blijkt, dat de vijandschap der Chr. Afgescheidenen tegen de gemeente onder het Kruis nog lang niet gedoofd was. Eenmaal per maand predikte hij in den winter in een naburige plaats. De leeraar der Chr. Afgescheidenen gemeente daar schreef hem een brief, waarin o. a. deze woorden voorkwamen: „gij behoeft niet door dik en dun naar hier te komen, om de menschen te bekeeren; laat dat maar aan mij over, en blijf, waar gij zijt!" Vader antwoordde: „We loopen niet door dik en dun, wees daarin gerust, want wij rijden; en wat uw raad betreft, te blijven, waar wij zijn, is mijn antwoord Amos 6 : 14 en 15 en wensch ik dien last te volvoeren in hope, dat de Heere menschen bekeert."

In September 1868 vertrok vader naar Arnhem, 't Was hem wel een zware strijd, de gemeente te Bierum te verlaten, maar hij mocht en durfde niet anders. Om financieel voordeel behoefde hij het niet te doen, want de Gemeente onder het kruis te Arnhem beloofde toen een tractement van f 800 zonder woning of vergoeding daarvoor. Doch hij wist: de Heere riep hem; en dat was genoeg!

Toen in 1869 de vereeniging van de Gereformeerde Kerk onder het kruis en de Chr. Afgescheiden Kerk werd gesloten, werd vader predikant der gecombineerde gemeenten te Arnhem en predikte voortaan in het kerkgebouw in de Bakkerstraat.

Veel strijd heeft hij in Arnhem gestreden, veel zorg en moeite doorworsteld, maar ook veel zegen op zijn arbeid gezien en door die beide werd hem de gemeente van Arnhem lief.

Er waren daar enkele personen, die het met de prediking van vader niet eens waren. Hij kwam hun te veel op den man af. Eén derzulken bezocht vader eens en sprak er zijn leedwezen over uit, dat hij zoo weinig van de prediking kon onthouden. Vader antwoordde: „Ja, dat is jammer; maar daar is raad voor. Ge neemt een flink stuk papier mede en een potlood met een goede punt. Dan gaat ge op die en die bank van de kerk zitten; — daar zitten er al een paar te schrijven; daar kunt ge wel bij. En als ge dan uit de kerk komt, kom dan maar bij me, dan kunnen we samen spreken'. Doch één raad wil ik u er bij geven: buig, vóór ge ter kerk gaat, uw knieën in de eenzaamheid en vraag die genade, dat het er u niet om te doen zij, mij te vangen in mijn woorden, maar dat uw doel zij: de waarheid van Gods Woord en de eere Zijns Naams."

De man trok af en heeft over dit punt nooit weer met vader gesproken.

Eenmaal slechts heeft vader in die dagen een leerrede uitgegeven, over Lukas 2 : 34. Aanleiding daartoe was het bezoek van drie leden der gemeente des Zondagsmorgens, nadat vader over dien tekst had gepreikt. Deze leden spraken uit, dat vader godslasterlijk gepreikt had. „Welnu," antwoordde hij, „ik zal deze preek in het licht geven en dan de Kerk daarover laten oordeelen!"

Doch, zooals we schreven, hij heeft in Arnhem veel zegen mogen zien op zijn arbeid, en als hij daarover sprak, voegde hij er steeds aan toe: „onder alle gebrek, dat er aan kleefde." Velen werden tot God bekeerd; velen leerden nader kennis maken met de gangen, die de Heere met Zijn volk houdt; er waren er velen, die met hartelijke overeenstemming gedurig in zijne woning kwamen spreken over den Heere en het zalige van Zijn dienst.

Vele beroepen moest en mocht hij bedanken, tot de roeping kwam der gemeente Heerde, in Gelderland. Die roeping moest hij van 's Heeren wege opvolgen. In Februari 1878 trok hij daar heen en heeft er gewerkt tot September 1896. Onder het eenvoudige, hartelijke, Geldersche boerenfolk heeft hij gewerkt met genot en zegen. Wel was ook daar veel, wat hij anders wenschte, maar toch; er was een buigen onder de waarheid van Gods Woord en steeds toonde het volk den leeraar en zijn prediking te waardeeren. Ook te Heerde leerde een dertigtal menschen van onderscheiden leeftijd den weg der zaligheid kennen en de eeuwigheid zal eerst ten volle openbaren, voor hoevelen hij daar ten zegen mocht zijn.

In 1888 vierde vader met zijn gemeente zijn zilveren feest onder hartelijke belangstelling van alle zijden. Hij predikte toen over Paulus woorden : „Hulpe van God verkregen hebbende, sta ik tot op dezen dag !"

Toen in 1892 de vereeniging met de „Doleerenden" werd gesloten, verblijdde vader zich aanvankelijk. Maar toen hij meer nauwkeurig met hun leer en de daaruit vloeiende wijze van bearbeiding der gemeente bekend raakte, begreep hij: De Christelijke Gereformeerde kerk is van het standpunt der vaderen afgeweken; niet in de z.g. Gereformeerde kerken is de voortzetting van de aloude kerk der vaderen, maar de Chr. Ger. Kerk is opgelost in een kerkverband, waarin èn de waarheid, die naar Gods Woord is, èn de leer van Dr. Kuyper over onmiddellijke wedergeboorte, veronderstelde wedergeboorte bij de doop, enz. mag worden geleerd. Lang heeft vader onder 't bewustzijn daarvan gezocht en geworsteld. Zijn overtuiging werd meer en meer: hij moest zich aansluiten bij de voortzetting der Chr. Ger. Kerk. Maar die kerk was zoo klein geworden ! Ook daar was veel, wat niet was, zooals het behoorde! Vader meende: op vele plaatsen ontstonden de Chr. Ger. Gemeenten meer uit partijzucht van enkele personen, dan uit wezenlijke liefde tot de waarheid Gods! Waarlijk, hij worstelde onder die zaken met den Heere en wist noch her- noch derwaarts te gaan, tot de Heere Zelf met het Woord der Schrift: „Wat God gereinigd heeft, zult gij niet gemeen of onrein achten," die verschillende overwegingen oploste

en zijn hart ten volle overboog, om in gehoorzaamheid aan den Heere zich aan smaad en verguizing te wagen.

In dien tijd kwam de roeping van de Chr. Ger. Gemeente te Utrecht, welke roeping door hem met volle vrijmoedigheid werd opgevolgd.

In September 1896 deed hij er zijn intrede met de woorden van I Joh. I : 1—4. Tot 1906 heeft hij er gewerkt, totdat hij door ongesteldheid genoodzaakt werd emeritaat te nemen.

In Utrecht trof hem den zwaarsten slag zijns levens, toen in Maart 1899 onze lieve, onvergetelijke moeder de rust inging, die er overblijft voor het volk van God. Wonderlijk werd vader gesterkt in dien tijd. Toen kwam het in de praktijk helder uit: de Heere was zijn hoogste goed. En toch was en bleef zijn hart vervuld met rouw, doch een rouw, geheiligd in de zielsovergave aan den Heere.

Door 's Heeren genadige leiding bleef hem een dochter, die zijn huishouding bestierde, doch die ook geleerd had met en voor hem te bidden, — die hem in tijdelijke en geestelijke zaken kon steunen en zoo noodig leiden. Doch ook die steun ontviel hem. Na maanden lijdens, werd ze opgeroepen tot heerlijkheid en vader bleef alleen achter. En toch niet alleen! Ook nu weer was de Heere hem bijzonder nabij. Hij zag veel op het voorrecht, dat zijn dochter genoot, al werd ook de smart der scheiding soms bitter gevoeld. Doch hij mocht vaak ook door 't geloof de voorsmaak genieten der eeuwige hereeniging.

Die hereeniging kwam den 1en Juni 1915. Maar die hereeniging was voor ons, zijn zonen, smartelijke scheiding. Toch waren we op die scheiding voorbereid door langzame achteruitgang.

En misgunnen we vader de rust niet, die hij mag genieten, toch gevoelen we de leegte, die wordt achtergelaten door een trouwen, zorgvollen vader, wien het, van onzen jeugd aan, nooit te veel was, voor ons te doen wat in zijn vermogen was, om voor ieder onzer een positie te verwerven in de maatschappij, maar die steeds ook door ernstige vermaning ons voorhield : „Zoek den God uws vaders en vrees Hem.”

Den 4en Juni werd hij begraven, dicht bij de groeve van zijn dierbaren, die hem voorgingen. En daar rust hij, tot de bazuin des Archangels hem wekt, om met al Gods volk te deelen in de zalige opstanding en het eeuwige leven !

„Zalig zijn de dooden, die in den Heere sterven van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat ze rusten mogen van hunnen arbeid, en hunne werken volgen met hen/’ Openb. 14 : 13 b.

Rijnsburg, Juli 1915.

J. van der Vegt.